

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

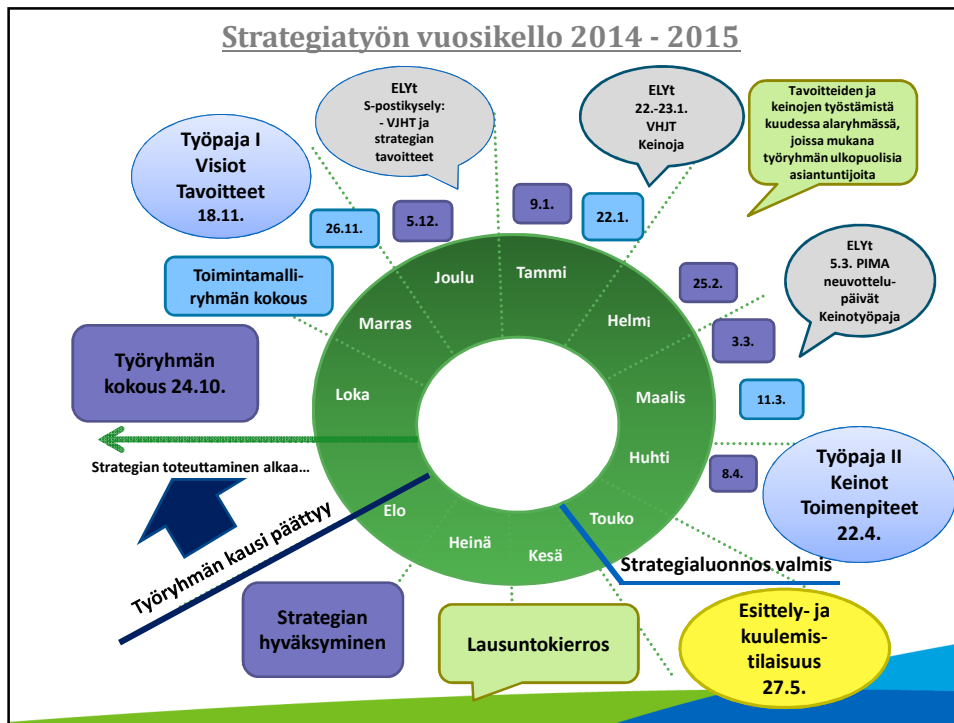
PISARA-strategia

26.3.2015 MUTKU-päivät
Ympäristöneuvos Anna-Maija Pajukallio

PISARA eli valtakunnallinen pilaantuneiden maa-alueiden riskinhallintastrategia

- Lisää vahvuutta ja tahtotilaa valtakunnan pimapolitiikkaan!
- Tavoitteena valtakunnallinen tutkimus- ja kunnostusohjelma sekä resurssit sen toteuttamiseen
- Tarve tehostaa pilaantuneita maita koskevia ympäristötöitä sekä uudistaa jätehuoltotyöjärjestelmää koskevat säädökset
- Seuraavassa luonnostelua

PISARA eli valtakunnallinen pilaantuneiden maa-alueiden riskinhallintastrategia - luonnostelua

Pitkän aikavälin päämäärä:

Pilaantuneiden maa-alueiden riskit terveydelle ja ympäristölle on poistettu kestäväälle tavalla vuoteen 2040 mennessä.

Lyhyen aikavälin päämäärä:

Käytössä on kehittyneet menettelytavat ja työkalut kestäväälle kunnostamiselle sekä tähän tarvittavat resurssit

OSANA strategiaa:

Valtakunnallinen tutkimus- ja kunnostusohjelma ja ehdotus valtion jätehuoltotyöjärjestelmän uusimiseksi

STRATEGIAN TAVOITTEET

1. Tavoite

Risikohteet tunnistetaan, tutkitaan ja tarvittaessa kunnostetaan

- Valtakunnallinen tutkimus- ja kunnostusohjelma ohjaa toimintaa siten, että kunnostus on kansallisella ja alueellisella tasolla kestävä ja kustannustehokasta sekä kattaa myös isännättömät riskikohteet.
- Valtion jätehuoltotyöjärjestelmä uudistetaan siten, että riskikohteiden tutkiminen ja kunnostaminen voidaan toteuttaa valtakunnallisen ohjelman mukaisesti

5

2. Tavoite

Alueidenkäyttö ja pilaantuneiden maa-alueiden kunnostaminen tukevat toisiaan kestävien kokonaisratkaisujen saavuttamiseksi

- Yhdyskuntarakennetta kehitetään pilaantuneiden maa-alueiden riskien hallitsemiseksi.
- Alueidenkäytössä kiinnitetään erityistä huomiota terveydelle aiheutuvien haittojen ja riskien ennaltaehkäisemiseen ja olemassa olevien haittojen kestävään hallintaan.
- Alueidenkäytön suunnittelussa varmistetaan kunnostuksen kokonaistaloudellisuus.

6

3. Tavoite

**Käytetään kunnostusmenetelmiä, jotka ovat kustannus-
tehokkaita, säästävät luonnonvaroja, minimoivat haitalliset
ympäristövaikutukset ja edistävät kiertotaloutta**

- Kunnostusmenetelmien tutkimus- ja kehittämistoiminta on aktiivista ja tulevaisuutta ennakoivaa.
- Kunnostusmenetelmien kaupallinen tarjonta ja menetelmäosaaminen ovat riittäviä koko maassa.
- Kaivettuja maa-aineksia hyödynnetään tehokkaasti joko kaivukohteessa tai sen lähialueilla.
- Kaivettujen maa-ainesten käsittelyssä käytetään parasta käyttökelpoista tekniikkaa, jolla varmistetaan käsittelyn koko elinkaaren aikainen kestävyys.

7

4. Tavoite

**Pilaantuneiden maa-alueiden kunnostamista koskevat
toimintakäytännöt ovat vuorovaikuttaisia sekä toimijoiden
työnjako, vastuut ja veloitteet selkeitä**

- Lakisääteiset vastuut ja veloitteet sekä niiden tulkintakäytännöt erilaisissa kohteissa ja tilanteissa ovat yleisesti tiedossa.
- Toimijoiden työnjako ja roolit ovat selkeitä ja ymmärrettäviä.
- Riskinarviointien perusteet ja kunnostuksen tavoitteet ovat ymmärrettäviä ja hyväksyttävissä.
- Toimintaprosessit ovat sujuvia ja käytössä on hyvät hanke- ja toimintakäytännöt
- Toissijaiset vastuut ja rahoitusjärjestelmät tukevat kunnostuksen toteutumista.

8

5. Tavoite

Tietojärjestelmät tukevat suunnittelua ja päätöksentekoa, ovat käyttäjälähtöisiä ja hyödyntävät kansallista palveluväylää

- Tietojärjestelmien käyttäminen toteutetaan asiakas- ja käyttäjälähtöisesti kansallista palveluväylää hyödyntäen.
- Kohdetiedot ovat luotettavia, ymmärrettäviä, ajantasaisia ja kattavia ja ovat kohdennettu sijaintiin (paikkatieto).
- Tietojärjestelmät ja niiden hyödyntämismahdollisuudet ovat yleisesti tiedossa ja kaikkien käyttäjien saavutettavissa
- Kohdetietoja hyödynnetään aktiivisesti suunnittelussa ja päätöksenteossa.

9

Vuorovaikutus ja viestintä

Kaikkien tavoitteiden toteuttamiseen integroidaan vuorovaikuttaisia menettelytapoja, toimintakäytäntöjä ja viestintää.

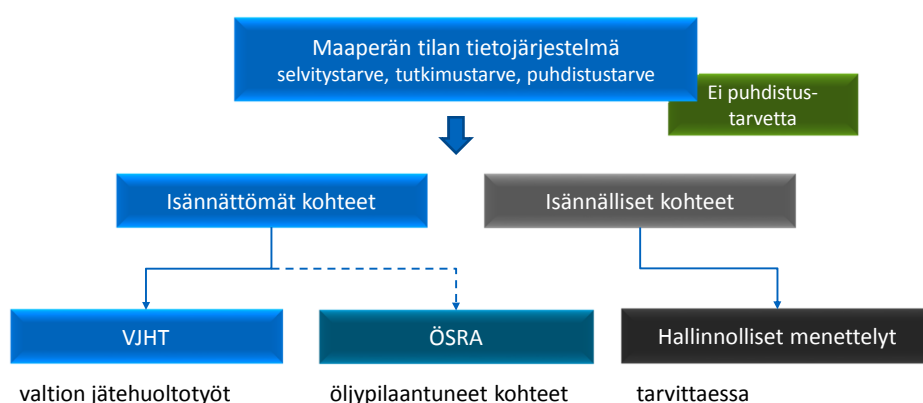
- Kaikessa viestinnässä on keskeistä yleisön identifiointi, ydinviestin tunnistaminen, viestinnän oikea-aikaisuus ja selkokieliisyys sekä asioiden havainnollistaminen.
- Parannetaan viranomaisten valmiuksia vuorovaikutteiseen viestintään ja ammattitaitoiseen eri viestintäkanavien käyttämiseen.
- Syvennetään viranomaisyhteistyötä ja tarjotaan viestinnän kautta kokonaiskuva tilanteesta.
- Lisätään yleistä tietoisuutta maaperän tilasta ja pilaantuneista maa-alueista.
- Identifioidaan riittävän laajasti eri osapuolet.
- Osataan myös kuunnella muita toimijoita ja opitaan kansalaisten huolista ja kysymyksistä, ymmärretään heidän tiedontarpeitaan.

10

Valtion jätehuoltotyöjärjestelmä - muuttuva toimintaympäristö & kehittämistarpeet

- Yleinen taloustilanne
  - ELY-jen voimavarat ja asetetut tehostamistavoitteet
  - Valtion aluehallinnon uudistukset
  - Vanhentunut lainsäädäntö, jätehuoltotyösopimuksen haasteet
    - useita osapuolia, joiden kaikkien tulee olla samaan aikaan kiinnostuneita hankkeen toteuttamisesta => hankkeita jää toteuttamatta, vaikka ne olisivat ympäristön- ja terveydensuojelun kannalta kiireellisiä
  - Valtion rahoituksen/rahoitusosuuden riittämättömyys
  - Töiden valmistelun ja toteutuksen kustannustehokkuus on toimintaympäristön muuttuessa vähentynyt.
  - Järjestelmä on suunnattu ensisijaisesti kuntien tukemiseen. Suomessa on kuitenkin liki 6000 ns. isännättömiä mahdollisesti pilaantuneita riskikohteita.
- Nykyisen järjestelmän avulla ei ole mahdollista toteuttaa pitkän tähtäimen valtakunnallista kunnostusohjelmaa.

Kohteet ja vastuut

Priorisointimallit

TUTKIMUSOHJELMA

- Tutkimusohjelman priorisointipisteytys-malli

TUOPPI-malli

- Ohjelmallisesti priorisointipisteytys kaikille tietojärjestelmän kohteille
- Alkuun kohdetietoina tarvitaan; toimiala, koordinaatit, lajiluokka / paikkatietoaineistot
- Luokittelussa huomioidaan myös tehdyt toimenpiteet (tutkimukset, kunnostukset, arvioinnit)
- Tutkimusjärjestys toimialan ja sijaintiriskin perusteella

KUNNOSTUSOHJELMA

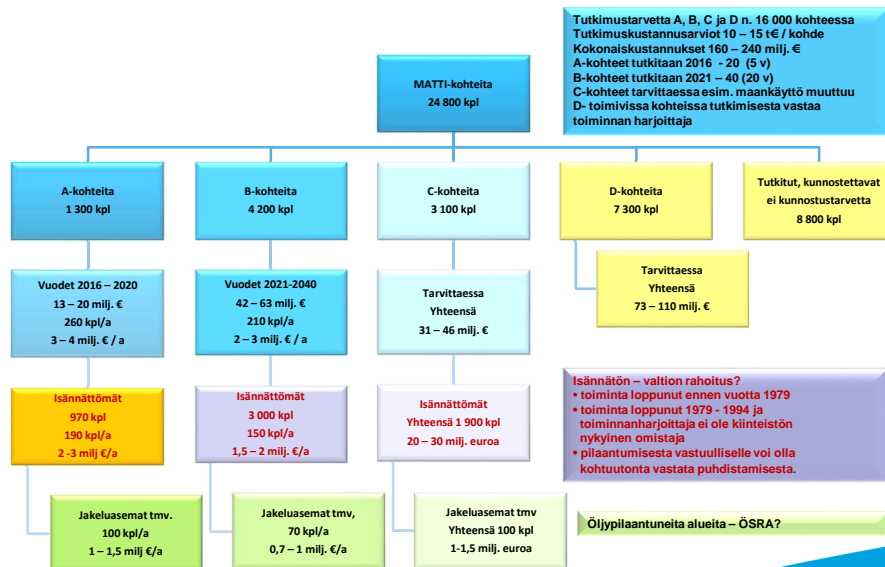
- Kunnostuspisteytys pilaantuneille maille

KUPPI-malli (versio 2)

- VJHT-kohtelden pisteytys, jolla todettu puhdistustarve (riskinarvointi)
- Kunnostusjärjestys (Arvioitava ja puhdistettava lajin kohteet)

13

Tutkimusohjelma – ”ideaali” luonnostelua

14

Organisointi?

Valtakunnallinen tutkimus- ja kunnostusohjelma koostuisi (2-3) osasta

- kartoittaminen ja edistäminen
- tutkiminen
- kunnostaminen

Alueilla kehittämis-, edistämis- ja järjestelmän tukitehtäviä, esim.

- asiantuntijatuki, ohjelman edistäminen, toimialakohtaiset kartoitukset, MATTI -tietojärjestelmän kohdetiedot
- avustusten valmisteleminen

Tehtävät, joihin liittyy merkittävää hankintaa, **keskitettäisiin?**

Näitä olisivat esim.

- tutkimusten ja kunnostussuunnitelmien kilpailuttaminen ja teettäminen
- kunnostamisen teettäminen
- neuvonta avustuksia käytettäessä?
- avustusten myöntäminen?

15

Rahoitus

Valtion budjettiraha lähtökohtana

- jäteveron keräämistä on aikanaan perusteltu pilaantuneiden maa-alueiden kunnostamisella (osittainen korvamerkintä...)
- nykyinen rahoitustaso ei riitä

ÖSRA ja JASKA-hanke erillisenä

Kuntien riskikohteet:

- pääsääntönä avustukset ?
- lainausmahdollisuus?
- tukiprosentti tilanteen mukaan (mm. kunnan varallisuus, kiinteistön jatkokäyttö)

Muut isännättömät riskikohteet:

- pääsääntönä teettäminen?
- ELYjen priorisoimien riskikohteiden tutkiminen (100 % tuki)
- kunnostamistarpeen omaavien kohteiden kunnostaminen kriteerien täytyessä (pääsääntönä 100 % tuki, palautusehto ?)

16

VJHT-järjestelmän kehittäminen, reunaehdoja

Järjestelmällä toteutetaan valtakunnallista tutkimus- ja kunnostusohjelmaa seuraavilta osin:

- kuntien riskikohteet - noin nykyinen fokus
- muut isännättömät riskikohteet - laajennettu fokus

Lisäksi mahdollisuus käyttää järjestelmää myös muissa ns. TOVA-tilanteissa (esim. isännättömät vaaralliset jätteet)

Valtakunnallinen tutkimus- ja kunnostusohjelma luo keskeiset reunaehdot

- kohteiden määrä, rahoitustarve
- **realismi tavoitteen lopullisessa asetannassa - järjestelmän järeys suhteessa resursseihin ja volyyymiin**

Lisäksi huomioitava mm:

- EU:n säännökset valtion tuesta
- valtionavustuslainsäädäntö, hankintalainsäädäntö
- tuen myöntämisen kriteerit (yleisellä tasolla) säädettyinä
- säädös notifioitava komissiolle
- oma laki vai valtionapulakiin nojaava asetus?

17

Rahoittamisen edellytykset

1. Hankkeiden rahoittaminen VJHT -järjestelmästä on aina harkinnanvaraista
2. Valtion rahoitus edellyttää, että valtion budjetissa on tarkoitukseen riittävästi määrärahoja.
3. Hankkeen tulee täyttää rahoituksen myöntämisen yleiset edellytykset, joita ovat:

- rahoitus perustuu ympäristöriskiin
- hanke ei toteudu ilman valtion tukea
- valtion rahoittaman hankkeen hyöty ei saa aiheetta päätyä muille tahoille

=> **edellytykset mietittävä tarkkaan, mietinnässä hyödynnetään olemassa olevia ohjeistuksia ja säädöksiä**

18

Valmistelutyö jatkuu...

**Evästyksset lämpimästi tervetulleita
koko strategiatyötä ajatellen!**

Kiitos!

Anna-Maija.Pajukallio@ymparisto.fi